

VÄLFÄRDSSTATEN FÖRRÅDDE KVINNORNA

Varken Ellen Key, Elin Wägner, Alva Myrdal eller någon annan av det tidigare 1900-talets kvinnoaktivister hade kunnat mardrömma om en framtid där högtbildade och framgångsrika kvinnor skulle göras till postindustriella tempoarbetare, kedjade vid det dagliga livets löpande band. Men så blev det.

av **Per Svensson**

Kulturchef på Expressen

Foto av Gustav Karlsson Frost

N AV

August Strindbergs mest kända noveller är "Ett halvt ark paper". Den är inte lång. Texten ryms på ett par sidor. En ung nybliven änklings tar en sista runda genom den lägenhet han efter hustruns död ska lämna för gott. I tamburen faller hans blick på ett halvt ark paper som nubats fast vid telefonen. Det är en telefonlista. Den berättar i några få ord och siffror äktenskapets korta historia.

Först hennes nummer som ogift. Sedan numren till blomsterhandeln, hyrkusken, möbelhandlaren, tapetsaren och operans biljettkontor. Det är den lyckliga förlovningstiden, bosättningstiden, den första tiden som gifta då de om söndagarna tillsammans gick på operan. Sedan slår sjukdomen till. Doktorn. Apoteket. "Mejeribolaget. Här rekvireras mjölk, tuberkelfri. Kryddbon. Slaktaren etc! Huset börjar skötas per telefon; då är Husmodern icke på sin plats.

Nej, ty hon ligger till sängs." Till sist: telefonnumret till begravningsbyrån.

NYLIGEN HITTADE JAG en uppdaterad variation på "Ett halvt ark paper": Ett annonsuppslag i *Sydsvenska Dagbladet*. SEB rekommenderade där sina tjänster med hjälp av ett över hela uppslaget draget fotografi.

Det föreställer ett ungt par som jobbar över på kontoret. Det är sent. Mörkret har sänkt sig över staden utanför den helglasade väggen och en städare har smugit sig in bakom det strävsamma paret. Man förstår att de unga slitvargarna har massor av gemensamt jobb framför sig, för de är strängt upptagna med att kyssa varandra. De har just inlett ett projekt. Uppdrag: familjebildning. Bankens budskap är att de inte kommer att kunna leva endast på kyssar. Kyssen, den livsavgörande, är i själva verket tungt kapitalkrävande. Kostnaderna redovisas i en liten tabell:

Weekendresa till Paris	9 350 kr
Bröllop i Las Vegas	36 000 kr
Smekmånad på Bali	75 000 kr
Lägenhet i stan	2 500 000 kr
Barndop	2x7 500 kr
Månadssparande	1 500 kr
Villa	2 750 000 kr
Minibus	325 900 kr
Dagamma	216 000 kr
Pensionssparande	900 000 kr
Lantställe	750 000 kr
Universitetsstudier	2x65 000 kr
Examensfest	2x10 000 kr
Sommarhus i Spanien	1 730 000 kr
Totalt	9 730 000 kr

Det tidiga 2000-talets strävsamma medelklassliv kondenserat till ett fjärdedels Excel-ark.

Siffrorna spaltar upp det unga parets kommande liv i tre distinkta faser. Först en mycket kort tid av sus och dus på romantiska hotell, soldränkta stränder och i lattenära innerstadslägenheter. Sedan en parentes av plikter. Villaamorteringar och ppm-kuvert och hämtningar och lämningar av ungar med den osexiga stadsjeepen. I alla avseenden kostnadskrävande år av slit och släp, gnet och gnäll, som först sedan ungarna polletterats av med var sin examensfest belönas med frigång i Spanien. Äntligen kan livet börja på nytt.

DENNA KANSKE LITE dystra bild av medelklassens normallivskurva bekräftas av vetenskapen. Forskare vid Imperial College i London har nyligen lagt fram

en undersökning som – jag bygger här mitt referat på den alltid trovärdiga tabloidpressen – gör gällande att den subjektiva livskvaliteten ökar när man fyllt 50 år. Man mår bättre när man är äldre. Detta bland annat för att man har bättre materiella livsbetingelser och för att man har mer tid.

Är det sant? Är det sant också i Sverige? Jag tror det, och Amelia Adamo skulle säkert hålla med.

Förr beskrevs 50-årsdagen som livets middagshöjd. Sedan började det skymma. Det mesta man tänkt hinna med i livet borde därför vara gjort innan man bjöd på tårta och tog emot kristallvasen.

Nu sänker sig skymningen eller snarare dimman över medelklassmannen och medelklasskvinnan redan när de är i 35-årsåldern eller i vart fall så snart föräldradigheten är förbrukad. Men det är bara att bita ihop och hårda ut. Om bara 20–25 år, när ungarna flyttat hemifrån, lättar dimman och solen börjar lysa igen. Då kan man äntligen göra allt det där man inte haft tid med under alla dessa tusentals dagar som var så långa och gick så fort: läsa böcker, köra motorcykel, bli vinexpert, tågluffa i Frankrike, kommentera politik, föra sammanhängande samtal med sin fru eller man.

ÅKER MAN BUSS i Stockholm en sen vintereftermiddag kan man gripas av misstanken att man hamnat mitt i inspelningen av filmversionen av John Ajvide Lindqvists zombieroman *Hantering av odöda*. Vilka är dessa glåmiga och bleka varelser som tålmodigt väntar på att det till sist ska dyka upp en 62:a med plats för ännu en barnvagn på

väg till eller från dagis? De ser ut som vandrare vålnader, men borde tillsammans utgöra det svenska samhällets ryggrad. De är högutbildade, högpresterande storstadsbor som befinner sig i sin rimligen bästa ålder. Men just därför har de barn som befinner sig i sin mest tidskrävande ålder, varför föräldrarna visserligen utvecklar en imponerande stresstålighet och simultankapacitet men samtidigt blir så urlakade att de till sist tappar omdömet, överger sina innerstadslägenheter och flyr till vilaförorten i förhoppning om att livet ska bli lugnare.

DET BLIR DET inte. Det blir ännu värre.

Barnen kan visserligen leka i trädgården, men ska fortfarande hämtas och lämnas på dagis och snart också på musikskolan, i ridhuset, i ishallen, på diskot, efter bion inne i stan, på festen hos konfirmationskompisen som flyttat till Sollentuna. Förortslivet förutsätter stora, praktiska bilar och massor av restid. Förortslivet kräver också renoverade kök och badrum och alltmer avancerade kunskaper i matlagning, för var ska man umgås med sina vänner om inte hemma? Förortslivet kräver dessutom strålande fysisk kondition vilket i sin tur förutsätter enorma investeringar i Friskis&Svettis-timmar.

Det gäller att ha koll på almanackan. Man får till exempel inte glömma att avsätta tid för kommunikation med partnern. Det är viktigt att förhandlingarna om vem som ska få rätt att jobba över just den här veckan förs i konstruktiv och positiv anda.

Arbetslösheten är samtidens

onda. Men för en stor grupp svenskar, den urbana dubbelarbetande medelklassen, gäller det omvända. Det är arbetsöverflödet som plågar dem. De har för mycket att göra och för lite tid att göra det på. Också det är ett samtida ont av inte försumbar storlek. Eller som litteraturkritikern Jonas Thente formulerade det

”Arbetslösheten är samtidens onda. Men för en stor grupp svenskar, den urbana dubbelarbetande medelklassen, gäller det omvända. Det är arbetsöverflödet som plågar dem.”

när han i *Dagens Nyheter* nyligen (6.4.2006) under rubriken ”Rysare i barnlandet. Det finns inga vinnare i hämtningstidernas limbo” recenserade Pia Hintzes roman om ett samtida äktenskap i tidsnöd, *En ska bort* (Wahlström&Widstrand, 2006): ”Sarah och hennes man Karl lever och verkar i aspirerande övre medelklassmiljö i city. Alla gör inte det, men tillräckligt många för att man skall kunna tala om ett ofantligt samhällsproblem.”

DET ÄR KVINNORNA som härjas hårdast. Männens drabbas av enstaka styng av dåligt samvete. Kvinnorna drabbas av ångest och utmattningssyndrom. Läkaren Hélene Sandmark och ekonomen Monica Renstig presenterade förra året en studie som visade att mellan 2000 och 2004 ökade antalet långtidssjukskrivningar bland kvinnor som tjänade över 25 000 kronor, medelklassens kvinnor, med över 326 procent. Det rör sig förvisso om förhållandevis få fall. De flesta medelklasskvinnor står pall. Men procentsiffrorna kan ändå ses som en indikation på att slitaget är hårt också på den överväldigande stora majoritet kvinnor med både kariärer och familjer som trots allt håller sig uppräta.

Det var inte vad Ellen Key tänkte sig, för att citera en sång av Catti Brandelius tidigare alter ego Miss Universum. Det var inte vad någon av det tidiga 1900-talets kvinnosakskvinnor tänkte sig. Ingen av dem, vare sig Ellen Key, Elin Wägner eller Alva Myrdal, hade kunnat mardrömma om en framtid där högutbildade och framgångsrika kvinnor skulle göras till postindustriella tempoarbetare, kedjade vid det dagliga livets löpande band.

Var finns roten till detta onda? Det mest närliggande och efterfrågade svaret är bristande jämställd-

het. Männens tar inte fullt ansvar för hem och familj. Så är det. Det är odiskutabelt. Alla vet att det förhåller sig så, och statistiken motsäger det inte.

I en artikel på *DN Debatt* hösten 2004 presenterade Ulf Lundberg, professor i biologisk psykologi, och Gunilla Krantz, läkare och forskare i beteendemedicin, en studie över arbetsbördornas fördelning mellan heltidsarbetande kvinnor och män i ”kvalificerade tjänstemannyrken”. Kvinnornas sammanlagda veckoarbetstid uppskattades till drygt 85 timmar (betalt plus obetalt arbete), männens till 77,5 timmar. Till detta kommer att kvinnorna av allt att döma belastas med en oproportionerligt stor del av det mest stressfrankallande obetalda arbetet. ”Kvinnor rapporterar att de trots heltidsarbete oftare har huvudansvar för sådana dagliga sysslor som rör barnen och hushållet (städning, tvättning, diska, handla, laga mat) medan män har huvudansvaret för sådana sysslor som lättare kan planeras tidsmässigt, såsom reparation av bil och bostad samt att sköta familjens ekonomi”, konstaterade Lundberg och Krantz.

HUR SKA MAN som liberal se på denna ojämlika fördelning av arbete? Å ena sidan måste det principiellt stå två individer som väljer att leva tillsammans fritt att själva avgöra hur den gemensamma arbetsbördan ska fördelas, till exempel vem det är som ska ta huvudansvar för tvätt respektive gräsklippning, på samma sätt som det måste stå dem fritt att enas om fördelningen av den gemensamma försörjningsbördan.

Å andra sidan tyder systemati-

ken i snedfördelningen av arbete, det är så gott som alltid kvinnorna som får jobba mest, på att den inte är resultatet av individers fria val utan av andra faktorer som man som liberal alltid ska förhålla sig fientlig till, exempelvis nedärvda föreställningar om att en viss grupp, exempelvis kvinnor, av naturen är predestinerade till en viss sorts liv. Eftersom jämställdhet är ett annat ord för att ge individer lika chanser att själva välja hur de vill leva är jämställdhet ett liberalt grundvärde.

Men *fördelningen* av hemarbetet är en sak, dessutom en sak som ständigt diskuteras både vid köksbord och i offentligheten. En annan sak är arbetsbördans sammanlagda *storlek*. Om man inte behöver ifrågasätta det rimliga i att vuxna som delar hushåll också delar på hushållsarbete, så är rimligheten i arbetsbördans sammanlagda tyngd en helt annan fråga. Ofta, för att inte säga nästan alltid, glöms den bort i debatten. Den konspirativt lagde skulle kunna tro att glömskan är avsiktlig. Det är politiskt bekvämt att lägga skulden för att kvinnor knävar på kvinnorna själva, som inte har lyckats etablera jämställda förhållanden, och på deras män, som smiter helt skurkaktigt. Det är jobbigare att skapa förutsättningar för att göra hushållsbördorna lättare.

ULF LUNDBERG OCH Gunilla Krantz påvisar i sin studie "en kraftig ökning av arbetsbelastningen både för kvinnor och män under perioden 1990 till 2001".

Från 73,3 timmar per vecka till 85,1 för kvinnorna. Från 67,3 timmar till 77,5 för männen. Det är rätt saftiga tal. Enligt forskarna kan ökningen framför allt förklaras med att såväl kvinnor som män i början av 2000-talet lade ner väsentligt fler timmar på obetalt arbete än de gjorde i början av 90-talet. "Kvinnor ökade sin obetalda arbetsbörda från 29,9 timmar per vecka till 41,3 timmar per vecka (...) män från 19,2 till 31,2".

Dessa siffror skulle i och för sig kunna tas till intäkt för att den svenska jämställdheten under 90-talet ständigt fortsatte sin triumfmarsch. Männens andel av det obetalda hemarbetet ökade ju, med hela fyra procentenheter, från 39 procent till 43 procent. Jösses flickor, de 50 procenten är nära!

Men möjligen mattas den entusiasm svenska kvinnor med krävande yrkesarbeten känner över denna seger av de siffror som visar att de själva under samma period ålagt sig, eller blivit ålagda, att jobba ytterligare nästan 12 obetalda timmar per vecka – en och en halv arbetsdag.

Det var knappast vad det tidiga 1900-talets förkämpar för kvinnors frigörelse hade tänkt sig. De tog nog snarast för givet att hemmet och hushållet i framtiden skulle bli *mindre* arbetskrävande. Hur skulle kvinnorna annars orka med att aktivt delta i samhälls- och yrkeslivet?

Célie Brunius, journalist på *Svenska Dagbladet*, genomförde sommaren 1917 ett synnerligen djärvt experiment. Hon och hennes familj skulle prova att leva utan tjänstefolk. Det gick. Men priset var högt. Arbetsdagarna kunde ibland sträcka sig över 16–17 timmar – nästan som på det tidiga 2000-talet.

"Det är ett liv som utsluter möjligheten att läsa en bok, att ha en stund för sig själv, att besöka en vän, att i ro hemma iakttas sina barn och följa deras utveckling. Det kan gå om ända till söndagen, innan man hinner öppna en tidning, det är nått och jämt att man varje dag hinner tvätta, stryka och se till alla dessa dussintals småsaker som behövas den följande", rapporterade Brunius i sin skakade rapport från ett hem utan tillgång till hushållsnära tjänster, boken *Sin egen tjänare. Husliga studier sommaren 1917*.

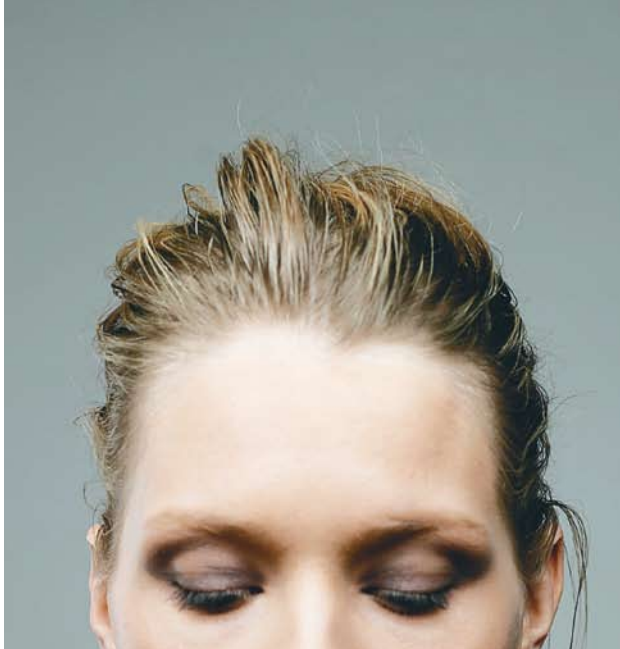
CÉLIE BRUNIUS SKULLE ha blivit utomordentligt förvånad om hon fått veta att nära 90 år senare skulle man i den svenska offentliga debatten på allvar kunna hävda det självklara i att var och en ska ta hand om sin egen skit. Det sistnämnda inte enbart av något slags samhällsekonomiskt nödtvång utan också av djupt moraliska skäl. Att smita från just städningen genom att överlämna den till professionella har i den så kallade "pigdebatten" inte sällan, åtminstone underförstått, betraktats som ett utslag av den dåliga karaktär som är så typisk just för medelklassen. Redaktörerna och revisorerna måste lära sig att livet minsann inte är en italiensk mandelskorpa. Kadrererna måste skickas ut på risfälten och ner i toalettholkarna för att jaga dammrättor och göra självkritik.

I ett land som gärna skulle vilja vara världens mest jämställda lever kvinnor med familj och barn liv som skulle få Ask-

ungen att framstå som en privilegierad dagdrivare. Hundra år av hem- och hushållspolitiska debatter och reformer har fört dem till sammanbrottets rand, eller åtminstone till en punkt då de med längtan ser fram mot att äntligen få bli gamla och pigga.

JAG BLÄDDRAR I *Family Living*, ett nytt färgglatt livstils- och heminredningsmagasin med sikte på unga medelklassfamiljer bosatta i Stockholm och företrädesvis verksamma i medieindustrin med binäringar. De är trettionågotning. De är framgångsrika. De har bostadsrätter i innerstan eller villor i Bromma. De har söta barn. Ändå verkar flera av dem gnagas av tvivel på att det verkligen är så här livet ska levas. Männen har redan tappat håret. Kvinnorna tycks ha tappat tron på det moderna. Man får ett intryck av att de nästan alla längtar bort, till det som var en gång, sagotorpet med syrener och astrakaner, ett hus på landet, en gård på Gotland, ett ställe utanför tiden där man "bara får vara". Här anar man det tidiga 2000-talets mest säljbara politiska utopi: Inte det klasslösa samhället. I stället det kravlösa samhället. Samhället utan kalendrar, utan hämtningar och lämningar, utan utvecklingssamtal, samhället som en syntes mellan Bullerbyn och en spananläggning.

DET KUNDE KANSKE, också ur jämställdhetsaspekt, finnas skäl för den svenska debatten att något intressera sig för inte enbart hur hushållsarbetet ska

”Kvinnorna tycks ha tappat tron på det moderna. Man får ett intryck av att de nästan alla längtar bort, till det som var en gång, sagotorpet med syrener och astrakaner, ett hus på landet, en gård på Gotland, ett ställe utanför tiden där man 'bara får vara'.”

delas mellan män och kvinnor utan också för hur hushållsarbetet skulle kunna göras mindre betungande och mindre tidskrävande, det vill säga för hur friheten skulle kunna öka för både män och, framför allt, kvinnor.

Faktum är att just den frågan var central för den kvinnliga emancipationens 1900-talspionjärer. Jag tror att de flesta av dem skulle ha reagerat med häpen indignation om de upplysts om att framtida svenska samhällsdebattörer ampert skulle slå fast att det inte finns några som helst skäl för samhället att "subventionera" städning av medelklasshem.

Ett av de tydligaste uttrycken för hur tidigare generationer av radikala samhällsreformatorer gjorde städskåpet till ett centralt politiskt rum är Delegationen för hem och familjefrågor och dess betänkande *Familjeliv och hemarbete* som lades fram 1947. I dag läser man det under stigande misstro, som social science fiction.

Delegationen kom till som ett bihang till 1941 års stora befolkningsutredning. Den var Sveriges första offentliga utredning med enbart kvinnor som ledamöter. Ordförande var Signe Höijer, styrelseledamot i det socialdemokratiska kvinnoförbundet. Sekrete-

rare och huvudförfattare var Brita Åkerman, (som i april 2006 blev välförtjänt uppvaktad på sin hundraårsdag med en födelsedagsintervju på *Dagens Nyheters* familjesida).

Åkerman är en av de mest centrala gestalterna i det svenska 1900-talets kvinnohistoria. Hon var ursprungligen litteraturhistoriker, men kom att bli en tongivande debattör i hem- och hushållsfrågor, chef för det hyperscientistiska Hemmens forskningsinstitut. Hennes man var den inflytelserike nationalekonomen Alf Johansson. Tillsammans ingick de i den krets av radikala intellektuella runt makarna Myrdal som på 30- och 40-talet allierade sig med socialdemokratin och folkhemsprojektet. Men Brita Åkerman var samtidigt en beundrande brevvän till Elin Wägner,

som med sin kvinnomystik snarast utgjorde en ideologisk motpol till Alva Myrdal. Brita Åkerman är om man så vill länken mellan de två huvudströmningarna i den svenska feminismens historia: Wägner och Myrdal, romantiken och rationalismen, kulten av den kvinnliga särarten och kampen mot konserverande könsroller.

BETÄNKANDET OM FAMILJELIV och hemarbete rör sig också på ett nästan surrealistiskt sätt mellan det statistiska snusförnuftet och den storskaliga utopin.

Här myllrar faktauppgifterna som kvalster i en bäddmadrass. Läsaren får klara besked, på decimalen när, om vad kilopriset blir på strömmingsflundra om också arbetstiden räknas

in (3:65, dyrare än köttbullar), och om hur stor andel av måltiderna serverade i Stockholm som inbegriper nyponsoppa (1,4 procent).

Men här omorganiserar samtidigt hela samhället. Planekonomin ställs i privathemmens tjänst, skulle man kunna säga. Familjerna ska befrias från hushållslitet, rimligen med baktanken att dess medlemmar därmed ska få mer tid för personlighetsutvecklande och samhällsnyttig verksamhet.

På sidan 139 i betänkandet har utredningen grafiskt åskådliggjort hur den tänkt sig att till hemmens fromma bygga ut och organisera ett system av "gemensamhetsanordningar". En oval har delats in i tre tårtbitar. Den största biten innehåller nyttigheter för hela familjen. Det är idrottsanläggningar, samlingslokaler, hälsovårdsanläggningar, restauranger som skisseras som ett slags bostadsområdenas motsvarighet till personalkantiner med kupongsystem och möjlighet till avhämtning i värmeisolerande kärler. En mindre tårtbit rymmer anläggningar för barnen. Det är skolor, lekskolor, lekplatser och ungdomsgårdar. Den sista tårtbiten härbärger service för "hushållet". Det är serviceverkstäder, butiker, tvättanläggningar, sömnadscentraler och hemhjälpcentraler.

Samhället, eller mer korrekt staten, förutsätts här överta en inte försumbar del av de uppgifter som i dag med självklarhet antas vara varje kvinnas och mans eget ansvar. Så till exempel tänker sig utredningen att arbetsförmedlingarna ska få i uppdrag att "anställa och avlöna fasta hemassistenter, avsedda att mot ersättning till förmedlingen

ställas till hushållens förfogande för tillfälligt husligt heltidsarbete." Hembiträdesleasing i offentlig regi, med andra ord.

Det är smått ironiskt att samhällsdebattörer som gärna ser sig själva som försvarare av gamla folkhemsideal kan framställa senare tiders ansatser för att blåsa liv i något som liknar denna gamla folkhemsvision, som lömska försök att återskapa ett patronernas pig- och punsch-Sverige.

FÖR FYRTIOTALETS RADIKALA kvinnliga reformatörer framstod det som naturligt att samhället skulle bidra till att befria hushållen, framför allt då kvinnorna, från hemarbete. Städis var helt okej, liksom Tvättis, professionellt bemannade tvättanläggningar i bostadsområdena. Däremot var utredningen, intressant nog, skeptisk till dagis.

"Det är (...) uppenbart att även med en ökning av det nuvarande antalet daghemsplatser till det mångdubbla mot för närvarande, kan man dock inte erbjuda daghem åt mer än en mycket ringa del av de ensamma mödrarna och ett-barnfamiljerna. Att i en skala som verkligen har någon betydelse i förhållande till hela antalet småbarn i vårt land ersätta barnavården i hemmet med institutionsvård, kan det således aldrig bli tal om."

Och i den mån daghemmen ändå byggdes ut framstod det som ganska givet för utredningen att hemmen själva skulle betala vad det kostade. "I och med att en allmän förbättring av barnfamiljernas ekonomiska läge åstadkommes bland annat genom barnbidragen, böra allt större grupper kunna betala själva för barnens vård."

Ingen maxtaxa där inte. Varför ska samhället subventionera passningen av medelklassens barn?

Det blev inte helt som Brita Åkerman och de andra utredarna hade tänkt sig. Det blev mest tvärtom. Men 1947 års *Betänkande angående familjeliv och hemarbete* kan ändå ses som ett uttryck för det kontrakt som under folkhemmets segerår ingicks mellan den svenska staten och den svenska kvinnan.

Staten lovade frihet och möjlighet också för kvinnor att leva yrkesliv. Kvinnan betalade med lojalitet med välfärdsstaten.

Kvinnorna har hållit sin del av kontraktet. I högre utsträckning än män har de vänt sig mot verkliga eller upplevda hot mot den offentliga sektorn och stött partier och politiker som säger sig försvara den svenska välfärdsmodellen.

Staten har bara levt upp till hälften av sina åtaganden (och numera knappt det). Ätminstone under de goda och framgångsrika decennierna såg staten verkli-

gen till att kvinnorna fick jobba. Många kvinnor får fortfarande jobba, till och med dubbelt, eller tredubbelt. Men friheten? Hur gick det med friheten? Staten behåller helst friheten för sig själv.

Staten ger med den ena handen, och gör den ensamstående mamman, de lågavlönade familjerna, de arbetslösa ungdomarna och de utslagna vårdbiträdena beroende av transfereringar och bidrag. Staten tar med den andra handen, slukar skatter och gör arbete till en så dyr lyxartikel att medelklassen bara unnar sig att köpa den *tax-free*. Man gör det mesta, mer och mer, själv – och byter telefonnummer till svarta städerskor och svarta snickare med varandra.

Så har staten skapat en medelklass som är på en och samma gång utmattad och skenhelig, utlämnad och ofri.

Vore det inte dags att återuppliva, och privatisera, en del av de gamla folkhemsidéerna? Städis? Tvättis? Hämtnings- och lämningservice?

Den borgerliga alliansen lovade i sin stora programartikel på *DN Debatt* i augusti 2004 att göra upp med den "kollektivistiska synen på kvinnor", det vill säga ge varje kvinna reella möjligheter att själv välja hur hon vill leva sitt liv.

Det måste innebära att Fredrik Reinfeldt och de övriga borgerliga partiledarna tänker gå till val på så kraftiga skattesänkningar och så radikala förändringar att det blir möjligt även för normalavlönade medelklassfamiljer att välja om de vill fortsätta att jobba oavlönat eller i stället köpa sig fri tid?

Eller har jag missförstått något? ☹